

ІНКЛЮЗИВНА ЦИФРОВА ОСВІТА: СТВОРЕННЯ ДОСТУПНИХ НАВЧАЛЬНИХ СЕРЕДОВИЩ ДЛЯ ВСІХ

*Людмила Беспалова,
Криворізька гімназія № 41
Криворізької міської ради*

У статті описано сучасні цифрові педагогічні інструменти й особливості роботи з цифровими ресурсами під час викладання англійської мови в інклюзивних класах у загальноосвітньому навчальному закладі. Автор аналізує їхній освітній потенціал.

Ключові слова: цифрова освіта, цифрові ресурси, інклюзивна освіта, компетентнісний підхід, інформаційно-комунікаційні технології, учні з особливими освітніми потребами; інклюзивне навчання.

Постановка проблеми. Перебудова системи освіти в Україні є важливим завданням, і її потреба визначається комплексом факторів. Відбуваються значні зміни в розвитку суспільства, що вимагають нових компетенцій. Тому в 2018 році був затверджений Державний стандарт [7], який передбачає організацію освітнього процесу із застосуванням діяльнісного підходу на інтегрованій основі. Вимоги до обов'язкових результатів навчання визначаються з урахуванням компетентнісного підходу.

Компетентнісний підхід є популярним у багатьох освітніх системах, оскільки він враховує потреби сучасного суспільства та бізнесу, де важливо не лише знати факти, але і вміти їх застосовувати у практичних ситуаціях [6]. І однією із провідних компетенцій є інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного й етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності в навчанні та інших життєвих ситуаціях.

Ні для кого не секрет, що в нашій державі відбувається розбудова демократичного, відкритого громадянського суспільства, толерантного ставлення до відмінностей, визнання цінності кожної людини, ратифікація численних конвенцій і декларацій у сфері прав людини, дитини, інвалідів, зумовили зміну бачення прав осіб із порушеннями розвитку, внаслідок чого стала необхідною інклюзивна освіта [3]. Жодна дитина не має відчувати себе іншою та виключеною з освітніх, культурних і соціальних процесів. Це і є головним завданням інклюзії. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчанні школярів з особливими потребами сприяє розвитку та корекції таких процесів: мислення, пам'ять, моторика, орієнтація у просторі.

Вимоги сьогодення – формувати і розвивати цифрову грамотність, широко залучати цифрові ресурси, які допоможуть опанувати навчальний матеріал дітям з особливими освітніми потребами. Адаптація методів

навчання до характеристик сучасного покоління є критично важливою для успішної освіти. Це покоління виростає в еру цифрових технологій, і їхні звички та переваги можуть впливати на ефективність навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти впровадження ІКТ в інклюзивну освіту широко розробляються зарубіжними вченими і практиками. Так, дослідники М. Turner-Smuchal та S. Aitken виявили три потенційні аспекти, які слід використовувати у спробах подолання цифрового розриву та розповсюдження ІКТ засобів як ефективного інструменту в інклюзивному навчанні. Це державна підтримка та фінансування, широко-масштабна програма навчання для дітей з особливими потребами, підтримка та сприяння інклюзивної освіти на рівні шкіл та громади [8, с. 159–180]. Дослідники Sulata Ajit Sankardas та Jayashree Rajanahally теоретично обґрунтували й експериментально підтвердили ефективність застосування електронних засобів масової інформації під час освітньої діяльності школярів з особливими потребами [9, с. 144–157].

Аналіз вітчизняної літератури стосовно проблематики застосування ІКТ в інклюзивній освіті дозволив встановити, що Ю. Запорожченко досліджує загальні аспекти впровадження засобів ІКТ в інклюзивну освіту [4, с. 138–145]. Застосуванням технологій Веб 3.0 в навчанні осіб з особливими потребами цікавиться В. Григорович [2, с. 87–95].

Мета статті – аналіз освітнього потенціалу сучасних цифрових педагогічних інструментів й особливостей робот із ними під час викладання англійської мови в інклюзивних класах закладів загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Запровадження ІКТ в освітній процес є ключовим аспектом адаптації системи освіти до вимог сучасного суспільства. Ось деякі з них:

- 1) Глобальний доступ до інформації. Учні можуть вивчати нові матеріали, досліджувати теми та збагачувати свої знання, користуючись різноманітними джерелами.
- 2) Інтерактивність і залучення. Використання інтерактивних засобів і платформ сприяє залученню учнів до навчання.
- 3) Персоналізація навчання. Використання технологій дозволяє створювати індивідуальні шляхи для кожного учня, враховуючи його потреби та темп навчання. Адаптивні програми та ресурси допомагають у персоналізації освітнього процесу.
- 4) Розвиток цифрових компетенцій. Учні отримують можливість розвивати цифрові навички, які є важливим елементом сучасної грамотності. Це включає роботу з різними програмами, вебресурсами, а також розуміння цифрової безпеки.
- 5) Оцінка й аналітика. Застосування технологій для оцінки успішності учнів та аналітики їхнього прогресу. Автоматизовані засоби можуть допомагати вчителям в ефективній організації оцінювання та наданні зворотного зв'язку.

Всі ці аспекти взаємодіють, створюючи нові можливості для ефективного навчання та розвитку учнів з особливими потребами в сучасному світі інформаційних технологій.

З-поміж усіх шкільних курсів саме на уроках англійської мови дуже важливо використовувати сучасні цифрові ресурси, які допоможуть залучити учнів з особливими освітніми потребами до продуктивного вивчення англійської мови.

Так, заміна абстрактних текстових матеріалів на візуальні компоненти, як-от: графіка, відео, інтерактивні презентації сприяє кращому засвоєнню лексичного та граматичного матеріалу. Інформаційна підтримка інклюзивної освіти широко забезпечується відеохостингом YouTube, який пропонує послуги розміщення спеціально створеного відеоконтенту на своїй платформі. Для дітей з особливими потребами (частіше з різними ступенями порушення когнітивних функцій) використовую доступні відео з YouTube для вивчення, повторення, перевірки лексичного матеріалу, граматики. Це сприяє не тільки засвоєнню потрібного матеріалу, а і формуванню стійкого інтересу до вивчення іноземної мови. Підбираю мультфільми англійською мовою з субтитрами українською й англійською мовами за темою, яка вивчається – це розвиває навички сприймання на слух. Створюю інтерактивні презентації, постери на платформі графічного дизайну Canva, залучаю учнів з особливими освітніми потребами до творчості в цьому застосунку, спираючись на їхній досвід. Canva має дуже багато шаблонів, що спрощує учням завдання, але надає широкий вибір можливостей, розвиває творчий потенціал.

Упровадження методів інтерактивного навчання стимулює активну участь учнів у процесі навчання, сприяє залученню дітей з особливими потребами в дитячий колектив, підвищує рівень їхньої самооцінки. Для дітей з порушенням мови та мовлення важливо навчитися слухати інших і бути почутими. В умовах дистанційного навчання використовую Jamboard – віртуальну дошку, за допомогою якої можна в реальному часі працювати над ідеями разом з іншими. Це розвиває впевненість дитини в собі, бо присутня певна анонімність. Також Jamboard використовую для індивідуалізації завдань.

Використовую аудіо, відео, інтерактивні додатки для надання різноманітності навчального матеріалу. Інтерактивні вправи в сервісі LearningApps дозволяють спростити засвоєння потрібного матеріалу. LearningApps – це сучасний інструментальний засіб створення електронних ресурсів для навчання. Ресурс містить загальнодоступну бібліотеку із завданнями різної складності, які можна використовувати на різних етапах уроку. Перевірити чи закріпити знання учнів з обмеженими можливостями можна шляхом використання нескладних завдань.

Часто вправи розробляю відповідно до навчальних потреб учнів з освітніми потребами, деякі вправи використовую із бібліотеки, але, можливо, з невеликими правками і зазначенням, на базі якої вправи створена моя власна.

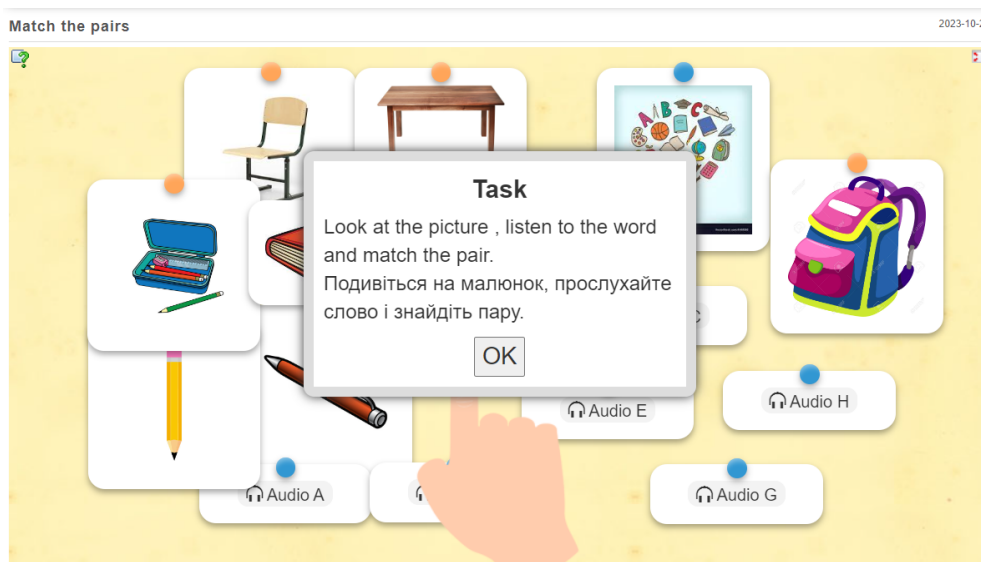

Рис. 1. LearningApps

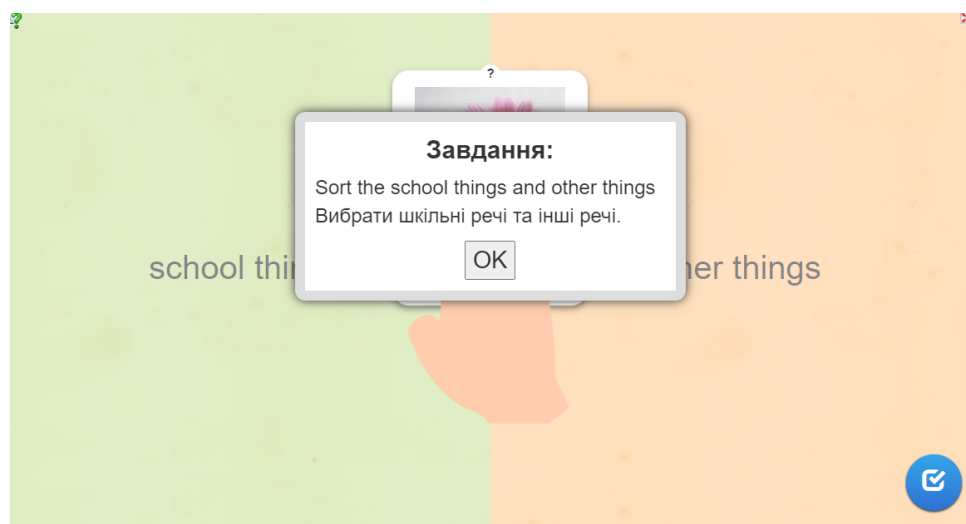

Рис. 2. LearningApps

Ще один чудовий ресурс, який дозволяє дітям засвоювати навчальний матеріал – це Wordwall. Wordwall – багатофункціональний інструмент для створення як інтерактивних, так і друкованих матеріалів. Інтерактивні вправи відтворюються на будь-якому пристрої, що має доступ до інтернету: на комп'ютері, планшеті, телефоні або інтерактивній дошці. Доступність і можливість навчатися у грі робить цей ресурс дуже затребуваним. Ігрові вправи використовуємо як тренажер при повторенні, як навчальні завдання на інтерактивній дошці чи домашні завдання. Діти можуть грати необмежену кількість разів, поки вони не побачать власний прогрес і не будуть задоволені результатом. Показ правильних відповідей розвиває здорову самооцінку.

Створюючи одну вправу, ми отримуємо декілька: і вікторину, і флеш-карти, і відповідники. Такі тренажери позитивно впливають на залучення дітей з особливими потребами до навчання.

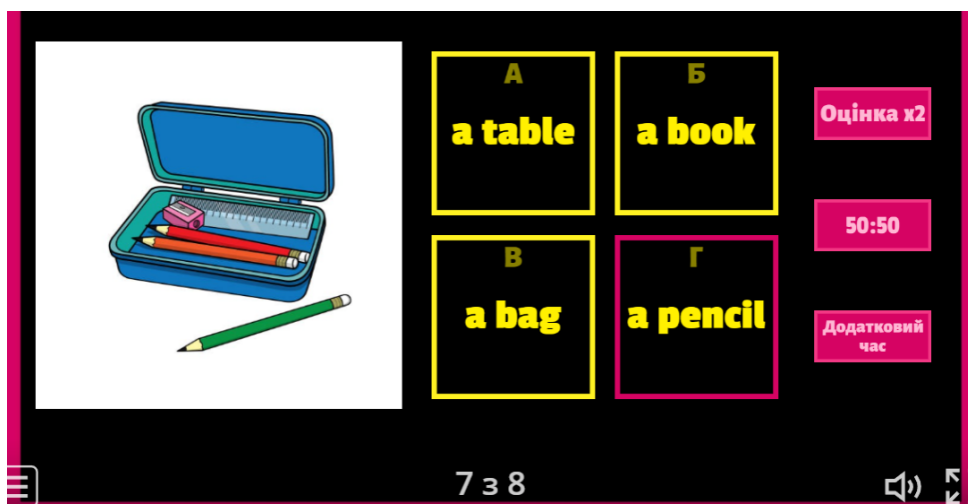

Рис. 3. Wordwall

Ще один онлайн-сервіс для створення інтерактивних завдань – Kahoot! Дозволяє створювати тести, опитування, вікторини. Зберігає анонімність, діти можуть використовувати нікнейми. При цьому присутній елемент змагання, тому участь приймають усі із задоволенням.

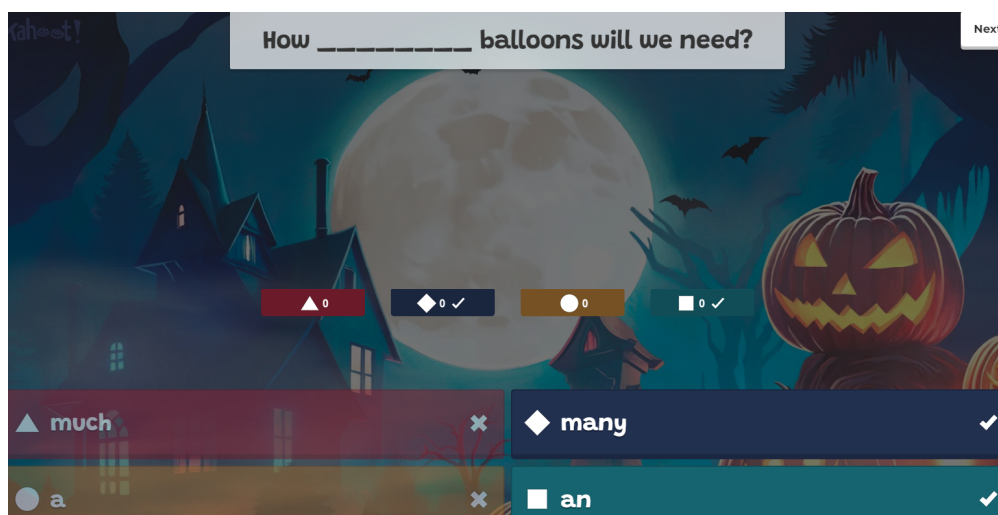

Рис. 4. Kahoot!

Отже, використання сервісів LearningApps, Wordwall, Kahoot! для дітей з особливими освітніми потребами (і не тільки) дає можливість:

- ефективно використовувати сучасні інформаційні технології у процесі навчальної та позанавчальної діяльності;
- активізувати основні пізнавальні процеси: сприйняття, пам'ять, увагу, мислення;
- послідовно та системно виконувати певні завдання та дії;
- підвищити якість навчання через гру;
- формувати інтерес і домогтися позитивних емоцій у процесі освітньої діяльності.

Висновки.

Використання цифрових ресурсів, розвиток навичок роботи в соціальних мережах – це спроба створити індивідуальні шляхи для навчання, де кожен учень може вибирати способи отримання й обробки інформації відповідно до своїх потреб і стилю навчання.

Все це може допомогти створити більш ефективні та цікаві навчальні середовища для сучасного покоління учнів.

Список використаних джерел:

1. Василенко О. М. Використання комп'ютерних технологій у навчанні дітей з особливими потребами загальноосвітніх шкіл. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2009. С. 13–15.
2. Григорович В. Г. Семантичний Веб: інформаційно-комунікаційна складова соціальної адаптації. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Інформаційні системи та мережі. 2014. С. 87–95.
3. Життя поза освітою: перспективи інклюзивного навчання в Україні. URL: <http://naglyad.org/uk/2017/05/12/>
4. Запорожченко Ю. Г. Використання засобів ІКТ для підвищення якості інклюзивної освіти. Інформаційні технології в освіті : зб. наук. праць. Херсон, 2013. С. 138–145.
5. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/koncepciyavprovadzhennya-mediaosviti-v-ukrayini> (дата звернення: 10.09.2023).
6. Компетентнісний підхід у навчанні. URL: <https://nus.org.ua/questions/zo-take-kompetentnisnyj-pidhid-u-navchanni-vidpovidaye-derzhavna-sluzhba-yakosti-osvity/>
7. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 08.06.2022).
8. M. Turner-Cmichal, S. Aitken, «ICT as a tool for supporting inclusive learning opportunities», International Perspectives on Inclusive Education, p. p. 159–180, 2016.
9. Ajit Sankardas Sulata та Rajanahally Jayashree, «iPad: efficacy of electronic devices to help children with autism spectrum disorder to communicate in the classroom», Support for Learning, Issue 2, p.p. 144-157, 2017.
10. Wordwall. Флешкарти <https://wordwall.net/uk/resource/62493728>
11. Wordwall Відповідники <https://wordwall.net/uk/resource/62494263>

BESPALOVA L. INCLUSIVE DIGITAL EDUCATION: CREATING ACCESSIBLE LEARNING ENVIRONMENTS FOR ALL

The article describes modern digital pedagogical tools and features of working with digital resources during the teaching of English in inclusive classes in a general educational institution. The author analyzes their educational potential.

Key words: digital education, digital resources, inclusive education, competence approach, information and communication technologies, students with special educational needs; inclusive education.

Надійшла до редакції 25.10.2023 р.